

АҲОЛИНИНГ СИЁСИЙ ТАФАККУРИНИ ЮКСАЛТИРИШ – КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ КУРАШИШ ВОСИТАСИ СИФАТИДА

Хидиров Хошим Ибодуллаевич

Жиззах политехника институти Ижтимоий фанлар кафедраси доценти, ф.ф.д. (PhD)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10684889>

Аннотация: Мақолада коррупциянинг кенг тарқалган шаклларида бири бўлган сиёсий ва маиший коррупция, аҳолининг барча қатлашлари орасидасиёсий ва ҳуқуқий тафаккурни шакллантирмасдан туриб ушбу салбий иллатга қарши курашиб бўлмаслиги ҳақида сўз боради.

Калит сўзлар: БМТ, коррупция, сиёсий коррупция, маиший коррупция, сиёсий тафаккур, ҳуқуқий тафаккур, фуқаролик жамияти ва ҳ.к.

ПОВЫШЕНИЕ ПОЛИТИЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ НАСЕЛЕНИЯ КАК СРЕДСТВО БОРЬБЫ С КОРРУПЦИЕЙ

Аннотация: В статье говорится о политической и бытовой коррупции, которая является одной из наиболее распространенных форм коррупции, и бороться с этим негативным злом невозможно без формирования политико-правового мышления среди всех слоев населения.

Ключевые слова: ООН, коррупция, политическая коррупция, внутренняя коррупция, политическое мышление, юридическое мышление, гражданское общество и т.д.

RAISING THE POLITICAL MINDSET OF THE POPULATION AS A MEANS OF FIGHTING CORRUPTION

Abstract: The article talks about political and domestic corruption, which is one of the most common forms of corruption, and it is impossible to fight against this negative evil without forming political and legal thinking among all strata of the population.

Keywords: UN, corruption, political corruption, domestic corruption, political thinking, legal thinking, civil society, etc.

КИРИШ

Сиёсий ва маиший коррупцияга қарши курашда аҳолининг барча қатламларининг сиёсий ва ҳуқуқий тафаккурини шакллантирмасдан, ривожлантирмасдан, амалда қўллаган туриб кўзланган мақсадга эришиб бўлмайди. Бунда сиёсий тафаккур-бу жамият сиёсий ҳаётида юз бераётган жараёнларнинг умумий, хусусий, алоҳида томонларининг ўзаро алоқадорликларини акс эттирувчи, айна вақтда ўзгартирувчи ва бирон-бир мақсад сари йўналтирувчи ақлий билишнинг юқори шаклларида бири, сиёсий коррупциянинг эса сиёсий институтлар мутасаддиларининг давлат ҳокимиятини суиистеъмол қилишдан иборат бўлган салбий сиёсий ҳодиса эканлиги аниқланиб, уни бартараф этишда аҳоли сиёсий тафаккурининг роли беқиёсдир. Сиёсий тафаккур қанчалик ривожланган бўлса, аҳолининг сиёсий тафаккури ҳам шунчалик кенг қамровли бўлади.

Фуқароларнинг ҳуқуқий билимлари онги ва маданияти юксак даражада бўлсагина, улар ижтимоий ҳаётда бўлаётган ўзгаришларга фаол муносабатда бўлишади, шахсий фикрларини билдирган ҳолда, жамият тараққиётига ўз ҳиссаларини қўшиши мумкин бўлади.

АСОСИЙ ҚИСМ

Ҳуқуқий тафаккурни юксалтириш, ўз навбатида, давлат ва жамият ҳаётини ислоҳ қилиш, амалдаги қонун ҳужжатларини танқидий таҳлилдан ўтказиш, давр талабларидан келиб чиқиб, уларга тегишли ўзгартиришлар киритиш, эскирган ва тараққиётга тўсик бўлаётган меъёрларни бекор қилиш билан бевосита боғлиқдир.

Ўзбекистон Республикаси сиёсий-ҳуқуқий, ижтимоий-иқтисодий ва маданий-маърифий соҳалардаги кенг қамровли ислохотлар даврдан ўтаётган экан, мамлакат аҳолиси ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий тафаккуридаги ўзгаришларни ўрганиб бориш ва тегишли социологик тадқиқотларни ўтказиш мазкур соҳаларда вужудга келиши мумкин бўлган муаммоларни олдини олиш ва манзилли чора-тадбирларни амалга ошириш имконини беради.

Президентимизнинг 2019 йил 9 январдаги “Жамиятда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий тафаккурни юксалтириш тизимини тубдан такомиллаштириш тўғрисида”ги Фармони ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий тафаккурни юксалтириш борасидаги долзарб вазифаларни белгилаб берди.

Жамиятни модернизация қилиш ва янгилашни жараёнлари том маънода инсон манфаатлари асосида амалга оширилаётганлиги, инсон ҳаёти, фикри, хоҳиш иродаси ва меҳнати, мулки давлат томонидан ҳимоя қилиниши қонунларда аниқ ифода этилиб қафолатланганлиги мамлакатда сиёсий тафаккур, ҳуқуқий жавобгарлик ва ҳуқуқий бурч давлат ва жамият ҳаётида муҳим аҳамият касб этаётганлигини билдиради.

Коррупция туфайли дунё иқтисодиёти 2,6 триллион долларни йўқотмоқда, бу дунёдаги мавжуд ялпи ички маҳсулотининг 5 фоизидан кўпроғини ташкил этади. [1, Б.234-236]

Мамлакатлар ҳукуматлари коррупцияга қарши курашиш учун турли хил давлат дастурларини қабул қилмоқдалар, аммо, унинг натижаси кутилганидек самарали бўлмапти. Ушбу жараёнда сиёсий тафаккур бевосита коррупцияга қарши курашувчи воситалардан бири сифатида кўзга ташланади. Сиёсий тафаккур - жамият сиёсий тизимининг энг муҳим элементларидан бири сифатида муҳим ўринга эга. Жамиятда сиёсий тафаккурнинг нечоғлик ривожланганлик даражасига қараб унинг сиёсий тизими қанчалик мукамал ташкил қилинганлигига баҳо бериши мумкин.

Сиёсий тафаккур ўзининг мазкур жиҳатлари билан мамлакатда сиёсий барқарорликни сақлаш, мустаҳкамлаш, жамиятни демократиялаштириш, сиёсий, ижтимоий ва иқтисодий ислохотларни амалга ошириш жараёнида, аҳолини маънавий жиҳатдан юксалтиришда муҳим восита бўлиб хизмат қилади.

Сиёсий тафаккур тушунчаси у ёки бу тарзда қадимги мутафаккирлар томонидан ҳам маълум даражада талқин қилинган. Сиёсат оламининг буюк донишмандлари бўлмиш Конфутсий, Арасту, Афлотун, Абу Наср Фаробий, Юсуф Хос Хожиб, Макиавелли ва бошқаларни бунга мисол қилиб келтириш мумкин. [2, Б.97-104]

Сиёсий тафаккурнинг ҳозирги вақтда илмий муомалада мавжуд бўлган қуйидаги талқинларни келтириб ўтиш мумкин:

-сиёсий тафаккур бу –ўзига асосий маърифатни, асосий онглиликни ҳамда ижтимоий сиёсий фаолиятини ҳам қамраб олган шахс ва ижтимоий бирликнинг маданиятидир;

-сиёсий тафаккур бу- ўз ичида ижтимоий сиёсий институтлар ва сиёсий жараёнлар билан бевосита алоқадор бўлган элементларни қамраб олган жамият маънавий маданиятининг бир қисмидир;

-сиёсий тафаккур- конкрет ижтимоий бирлик ёки шахсга тегишли бўлган сиёсий онг ва сиёсий ҳуққ-атвор стереотиплари йиғиндисидир;

Асосланган сиёсий онг даражаси ва шаклидир. У назарий сиёсий онгнинг замини бўлиб хизмат қилади. Сиёсий тафаккур жамият сиёсий тизимининг энг муҳим элементларидан бири сифатида политологияда муҳим ўринга эга. Жамиятда сиёсий тафаккурнинг нечоғлик ривожланганлик даражасига қараб унинг сиёсий тизими қанчалик мукамал ташкил қилинганлигига баҳо бериши мумкин.

Азал-азалдан бир ҳақиқат борки, ҳуқуқини билган инсон – қудратли инсон. Зеро, бундай шахс ўз ҳуқуқи паймол бўлишига йўл қўймайди, адолатсизлик, қонунбузарликка қарши кураша олади, айна пайтда ўз зиммасидаги масъулият ва бурчни ҳам чуқур ҳис этади. Демак бундай шахсларнинг қўплиги ҳар қандай жамиятнинг бойлигидир.

Биз бугун шиддат ила кечаётган бир даврда яшамокдамиз. Улкан ўзгаришлар, маҳобатли ўзгаришлар бизнинг кўз ўнгимизда содир бўлмоқда. Бу жараёнда жамият ўзгаришлари баъзан инсон онг-тафаккурини ҳам ортда қолдириб кетаётгандай террористик ҳаракатлар, уюшган жиноятчилик ва коррупция шиддат ила кучайиб бораётгандай бир ҳолатларга дуч келмоқдамиз. Коррупция давлатчиликнинг демократик тизимига хавф солган бир пайтда биз инсонларда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий тафаккурни ва қонун устуворлигини кенг кўламда кучайтирмоғимиз даркор. Ўзбекистон Республикаси халқи истиқлолнинг дастлабки кунлариданоқ келажакда, мамлакатда демократик фуқаролик жамияти қуришни ўз олдига мақсад қилиб қўйди ва Республиканинг сиёсати ана шу мақсадни амалга оширишга қаратилди. “Биз учун фуқаролик жамияти ижтимоий макон. Бу маконда қонун устивор бўлиб, у инсоннинг ўз-ўзини камол топтиришга монелик қилмайди, аксинча, ёрдам беради, шахс манфаатлари, унинг ҳуқуқи ва эркинликлари тўла даражада рўёбга чиқишига кўмаклашади”. [3, Б.173]

Республикада қонуннинг устуворлигини таъминлаш, фуқаролик жамияти қуриш учун замин тайёрлаш, аввало, ўз ҳуқуқ, мажбурият ва эркинликларини англай ва уларга оғишмай амал қилишга қодир баркамол авлодни тарбиялаб вояга этказишини талаб этади. Шу маънода таълим, айниқса ҳуқуқий таълим коррупцияни илдизини қирқишда муҳим қалқон бўлиб хизмат қилиши шарт. Ҳуқуқ ва ҳуқуқий тафаккур бир-бири билан боғлиқ тушунчалардир. Ҳуқуқий тафаккур бу жамият кўзгусидир. Агар жамиятда ҳар бир фуқаро ҳуқуққа, қонунга ҳурмат билан муносабатда бўлса, ҳуқуқ ва қонунчиликнинг устуворлигини тан олса, давлатда тартиб ўрнатилади. [4, Б.121-124]

ХУЛОСА

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкинки, аҳолининг сиёсий-ҳуқуқий тафаккурини ривожлантириш орқали “сиёсий ва маиший коррупция”га қарши курашишнинг субъектив характерга эга бўлган муҳим омилларидан бири сифатида, фуқароларнинг сиёсий жиҳатдан лаёқатлилик даражасини ифода этиб, жамиятда сиёсий ва давлат институтларининг шаклланиши, фаолият кўрсатишига, шунингдек, давлат ва жамият ўртасидаги муносабатларнинг ташкил қилиниши жараёнига ҳал қилувчи, таъсир ўтказувчи субъектив омил сифатида муҳим ўрин эгаллайди.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Raximova, D., & Ibodullaevich, K. K. Obedience to the Law is High Culture, Spirituality, IT is a Sign of Enlightenment. JournalNX, 234-236.
2. Хидиров, Х., & Обилкошимов, М. (2021). Kambag 'allik va qashshoqlikka qarshi kurashish: oldini olish yo 'llari, usullari va mazmun-mohiyati. Общество и инновации, 2(11/S), 97-104.
3. Каримов И.. "Ўзбекистон XXI- аср бўсағасида, хавфсизликка таҳдид, барқорорлик шартлари ва тароққиёт кафолатлари". Т. Ўзбекистон. 1997 й. 173 бет.
4. Khidirov, K. I., & Gofurova, S. S. (2021). The United Kingdom has a special textbook for detecting facts of corruption. Scientific progress, 2(1), 121-124.